

Aftale om eftersyn af det politiske system og styrkelse af Folketingets kontrol med regeringen

Regeringen, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten og Alternative er enige om, at der skal nedsættes et demokratiudvalg, og indføres en rådføringspligt ved regeringens beslutninger af ekstraordinær karakter i krisesituationer. Desuden skal der sættes gang i en ny dialog med befolkningen om at genskabe tilliden til det politiske system.

Nedsættelse af et demokratiudvalg

Der har i de senere år, bl.a. i lyset af et antal konkrete sager, løbende været rejst en række spørgsmål om organiseringen af regeringsarbejdet, ansvarsfordelingen mellem ministre, forholdet mellem ministre og embedsmænd, de særlige rådgiveres rolle og rammerne for regeringens og embedsværkets arbejde. Debatten er bl.a. aktualiseret af Instrukskommissionens beretning og rigsrettsdommen fra december 2021, Tibetkommissionens anden beretning fra marts 2022 og Minkkommissionens beretning fra juni 2022. Der har også løbende været fokus på spørgsmål om bl.a. embedsværkets bistand til ministres brug af sociale medier og til ministre, der deltager i erhvervsclubber,

ansvarsforhold og koordination i sager med flere involverede ministerier, oprettelse af politiske sekretariater, særlige rådgiveres deltagelse i regeringsudvalg mv.

Aftalepartierne er enige om at nedsætte et demokratiudvalg, der skal tage temperaturen på vores system og komme med anbefalinger til at styrke det.

Udvalget anmodes om som led i sit arbejde bl.a. at belyse og vurdere følgende emner:

- Regeringens organisering og tilrettelæggelse af regeringsarbejdet, herunder i regeringsudvalg, samt den stigende betydning af tværgående regeringsudvalg de seneste årtier
- Organisering og tilrettelæggelse af arbejdet på tværs af ministerier og myndigheder i centraladministrationen, herunder for så vidt angår ansvarsforhold, koordination af beslutninger mv.
- Praksis og rammer for det politisk udnævnte embedsværks arbejde (særlige rådgivere mv.), herunder forholdet til det almindelige embedsværk
- Særlige rådgiveres deltagelse i regeringsudvalg og arbejdet i tilknytning hertil
- Rammerne for det almindelige embedsværks opgaver med rådgivning og bistand til ministre
- Embedsværkets lydighedspligt, bl.a. set i lyset af embedsmandspligterne om lovlighed, sandhed og faglighed, herunder embedsværkets underretningspligt samt ret og pligt til at sige fra
- Embedsværkets bistand til ministres brug af sociale medier
- Embedsværkets bistand ved ministres optrædener i partimæssige sammenhænge, f.eks. ministres deltagelse i aktiviteter i en erhvervsklub eller lignende

- Udvalget skal inddrage overvejelser vedrørende arbejdsvilkårene for ministre og embedsværket i relation til bl.a. rammerne for og hastigheden af arbejdet. Udvalget skal i den forbindelse belyse, om der over de senere år er sket en ændring af vilkårene, samt overveje hvordan gældende regler og normer bedst muligt efterleves i en situation, hvor kravene til hastigheden af svar og løsninger øges.

Som et særskilt spørgsmål anmodes udvalget desuden om at fremlægge forslag til, hvordan undersøgelses- og granskningskommissioner kan foretage retlige vurderinger af embedsmænd, der er fratrådt deres stilling i statens tjeneste.

Kommissoriet for Demokratiudvalget vedlægges.

Aftalepartierne forpligter sig desuden til, at der i det videre arbejde med udvalgets anbefalinger skal være en offentlig høring på Christiansborg og brede drøftelser med alle Folketingets partier.

Indførelse af en rådføringspligt ved regeringens beslutninger af ekstraordinær karakter i krisesituationer

Det danske samfund har i de senere år været udfordret af en række krisesituationer. Det er desværre forventeligt, at der også i fremtiden vil opstå uforudsete kriser, hvor der kan være behov for, at regeringen inden for rammerne af gældende lovgivning træffer ekstraordinære beslutninger, sådan som det har været tilfældet under coronakrisen.

Aftalepartierne lægger stor vægt på, at Folketinget inddrages i sådanne situationer.

Med henblik på at sikre Folketingets inddragelse i krisesituationer, hvor regeringen inden for rammerne af gældende lovgivning

kan træffe beslutninger af ekstraordinær karakter, som ikke i forvejen er omfattet af en pligt til at inddrage Folketinget, eller hvor der i øvrigt er sket inddragelse af f.eks. kredsen af partiledere, er aftalepartierne derfor enige om at indføre en ordning, hvor regeringen skal rådføre sig med Folketinget, før sådanne beslutninger realiseres.

Aftalepartierne er enige om, at regeringen i krisesituationer, før beslutninger af ekstraordinær karakter træffes, fremover vil skulle rådføre sig med et folketingsudvalg. Det vil afhængigt af sagens indholdsmæssige aspekter blive fastlagt fra sag til sag, hvilket folketingsudvalg der er det relevante. Det vil tilkomme Folketinget at udforme den nærmere model for fastlæggelsen af, hvilket folketingsudvalg regeringen vil skulle rådføre sig med, herunder håndteringen af eventuelle tvivlstilfælde.

Den grundlæggende ansvarsfordeling mellem regeringen og Folketinget, hvor regeringen er ansvarlig for forvaltningen af de kompetencer, regeringen er tildelt efter lovgivningen, og hvor Folketinget kontrollerer regeringens forvaltning, vil blive fastholdt. En ny rådføringspligt ændrer med andre ord ikke ved den grundlæggende ansvarsfordeling, herunder navnlig reglerne om ministeransvar, og bør alene finde anvendelse for ekstraordinære beslutninger i krisesituationer.

Ordnningen ændrer selvsagt ikke ved, at hvis regeringen ønsker at træffe en beslutning af ekstraordinær karakter, hvis gennemførelse kræver lovændringer, vil regeringen skulle fremsætte et lovforslag herom for Folketinget, som vil skulle behandles efter grundlovens og Folketingets forretningsordens regler herom.

Indførelse af rådføringspligten vil ske gennem vedtagelse af ny lovgivning og eventuelt en ændring af Folketingets forretningsorden.

Opstart af en ny dialog med befolkningen om at styrke tilliden til det politiske system

Danmark er et samfund, der generelt er præget af stor tillid. Vi har tillid til hinanden, og vi har tillid til myndighederne. Men tilliden er under pres. En nylig undersøgelse viser f.eks., at næsten halvdelen af danskerne har mistet tillid til retssystemet, politikere og den offentlige administration de senere år. Samtidig har covid-19-pandemien medført stigende polarisering, og Center for Terroranalyse under PET nævner i sin seneste vurdering af terrortruslen mod Danmark for første gang fænomenet anti-myndighedsekstremisme.

Aftalepartierne mener, at der er behov for mere grundlæggende at se på, hvordan udviklingen kan vendes. Aftalepartierne ønsker at sætte gang i en bred og demokratisk inddragende debat, som bl.a. skal omfatte borger- og eksperthøringer.

Lovgivning

Aftalepartierne er enige om at stemme for den lovgivning, der er nødvendig for at udmønte denne aftale.